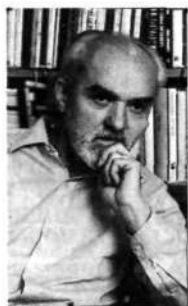

NAŠ DALJNI BLIŽNJI SVET

František Benhart

SEDEM V ENEM LETU

(Malo slovensko-češko literarno bilanciranje)

Res je: knjižni prevodi iz slovenščine mi izhajajo že od leta 1957, mnogo od teh dvainštiridesetih let je bilo v tej zvezi jalovih, velikokrat sem bil vesel, da mi je v enem letu izšel vsaj en knjižni prevod. Ko zdaj, decembra 1998, izhaja moj točno petdeseti knjižni prevod, namreč izbor pesmi Janka Messnerja v trojezični izdaji **BÁSNĚ PESMI POEMS**, seštevam tudi svojo letošnjo letino in ugotavljam, da je v tem letu izšlo kar sedem mojih knjižnih prevodov. Predlanskim so bili štirje in se je zdelo, da bo tisto leto za dolgo ostalo v tem pogledu moje rekordno. Pa ni. Ta čast bo najverjetneje doletela leto 1998. Ti sicer povsem zasebni dejstvi mi zdaj sugerirata možnost (kolikor ne dolžnost), da se povsod naokrog, pa tudi v meni, drvečem času malo ustavim in poskusim potegniti kakšno črto, ne tako sumirajočo kot preprosto ugotavljajočo ter primerjajočo. Takoj uvodoma moram kajpak dodati, da je mojih knjižnih prevodov do danes točno petdeset, skupaj z mojo lastno knjigo **Zářivý den u řeky** (Sijajni dan ob reki) – pač sem tudi le-to, na bolj prost način, prevedel iz slovenščine.

Naj najprej torej po vrsti navedem, kateri prevodi so mi leta 1998 izšli. Februarja je izdala olomouška Votobia samostojno esej Draga Jančarja **Krátká zpráva z dlouho obléhaného města** (Kratko poročilo iz dolgo obleganega mesta), konec aprila pa je izšla pri praški založbi Nakladatelství Lidové noviny knjiga štirinajstih Jančarjevih esejev, in sicer z naslovom **Prodloužená minulost** (Podaljšana preteklost). Marca istega leta je zagledala luč sveta knjižica Žarka Petana **Všecko je v nejlepším nepořádku** (Vse je v najboljšem neredu), kar je obsežen izbor njegovih aforizmov; nekaj jih je poleg mene prevedel tudi Ivan Dorovský, ki je hkrati poskrbel za izid knjige po zaslugi brnske Skupnosti prijateljev južnih Slovanov. April je bil mesec izida moje že navedene »potografske« knjige **Zářivý den u řeky** – izdala jo je založba Votobia s spremno besedo Matjaža Kmecla. Maja meseca so prišli do besede tržaški pesniki: ob priložnosti njihovega skupnega nastopa v praški

pesniški vinarni Violi (4. maja 1998) je izdal Slovenski PEN v Ljubljani v redakciji Marka Kravosa v izvirniku in mojem češkem prevodu dvaindvajset pesmi tržaških avtorjev Miroslava Košute, Marka Kravosa, Aceta Mermolje, Marija Čuka, Alenke Rebula Tuta, ki jih je dopolnil še rezijanski Prešernov nagrajenec Renato Quaglia, knjiga pa nosi naslov **S příchutí mořské soli** (Duh po morskoli soli). Moj naslednji knjižni prevod se je pojavil šele septembra, bila pa je to antologija mlade slovenske poezije **Místo v prostoru** (Mesto v prostoru) – izdali sta jo s skupnimi močmi moravški založbi Host (iz Brna) in Weles (iz Vendryně blizu poljske meje), v njej so zastopani Aleš Debeljak, Alojz Ihan, Maja Haderlap, Uroš Zupan in Aleš Šteger; spremno besedo je napisala Tea Štoka in svoj delež pri prevodu ima mlada Martina Šaradinová, prevajalka Ihanovih pesmi. Moj sedmi knjižni prevod leta 1998 pa je trojezični izbor sedemindvajsetih pesmi slovenskega Korošca Janka Messnerja **BÁSNĚ PESMI POEMS**, ki ga je z začetka decembra izdala celovška založnica Noreia.

Zdaj sem se zavedel, da bo ta moj tekst v Sodobnosti lahko izšel najprej šele enkrat februarja ali marca 1999 – to pa bo situacija z mojimi knjižnimi prevodi spet malce drugačna: zunaj bi morali biti štirje novi. Dvakrat se bo knjižno pojavil Aleš Debeljak, in sicer s prevodom svoje pesniške zbirke **Město a dítě** (Mesto in otrok) v založbi Mladá fronta in s knjigo treh svojih esejev, poimenovano po enem od njih **Svěrací kazajka anonymity** (Prisilni jopič anonimnosti), ki jo pripravlja založba Volvox Globator. (Prevod enega od teh treh esejev bo delo mlade slovenistke Jane Špirudove.) Pri isti založbi pa lahko približno v istem času lahko pričakujemo moj prevod romana Drağa Jančarja **Chťíc chťíc nechtíc** (Posmehljivo poželenje), ki sem ga tudi pospremil z esejem, naslovljenim **O jiném rozumění** (O drugačnem razumevanju). In končno bi se v prvih dveh mesecih novega leta morala predstaviti moja knjiga **Jedna a jedna** (Ena in ena) s podnaslovom Kritični teksti o češki in slovenski literaturi (1963–1998), ki je tudi vsaj pretežno nastala ob mojih prevodih iz slovenščine; pripravila jo je praška založba H+H, uvodno besedilo zanjo je napisal njen glavni urednik Jan Suk.

Zdaj lahko pristopim k poglavitnemu namenu tega tako rekoč jubilejno zasnovanega pisanja. In se ne bom omejeval zgolj in samo na leto 1998, saj gre od leta 1994 za nepretrgan proces izhajanja slovenskih del v češkem jeziku. Osrednjega pomena je bil izid moje antologije **Sedm slovinských básníků** (Sedem slovenskih pesnikov, Torst 1994), ki je odprla pot drugim slovenskim pesniškim knjigam v češkem prevodu. To so bile: Ivan Minatti: **Prohlubeň ticha** (Tolmun tišine, H+H 1995), Aleš Debeljak: **Katalog prachu** (Katalog prahu, Votobia 1996), Gustav Januš: **Uprostřed věty** (Sredi stavka, Melantrich 1996), Tomaž Šalamun: **Ambra** (Ivo Železný, 1996), Milan Jesih: **Sonety** (Votobia 1997), Ciril Zlobec: **Kvadratura kruhu** (Kvadratura

kroga, Brody 1997), pri čemer moram dodati še knjige, ki niso izšle iz moje delavnice, namreč pesniško antologijo petindvajsetih slovenskih avtorjev (od Antona Vodnika do Nika Grafenauerja) v prevodu sedmih moravskih prevajalcev in v prireditvi Viktora Kudělke **Orfeus v dešti** (Orfej v dežju, Skupnost prijateljev južnih Slovanov, 1995), pesniško zbirko, točneje izbor iz dela Alenke Jensterle-Doležalove **Přeludy** (Prividi, Euroslavica 1996, prevod avtorica in Luděk Marks) ter izbor iz dveh pesniških zbirk Iva Frbežarja **Kamenuj kamenné...** (Kamnaj kamnito...) v prevodu pesnika Lubora Kasala (Volvox Globator 1997). Zaradi popolnosti naj še navedem nepesniške knjižne izdaje drugih prevajalcev iz tega časovnega odseka: Helena Poláková je prevedla knjigo Borisa Urbančiča Česko-slovenské kulturní styky (Euroslavica 1995) in Kateřina Literová otroško knjigo (končno spet slovenska otroška knjiga v češčini!) Polonce Kovač z izvirnimi ilustracijami Ančke Gošnik Godec **Byliny malé čarodějky** (Zelišča male čarovnice, založba František Ráček 1997).

Kaj je torej poglaviten namen tega sestavka? Pogledati malce od blizu odmev bogate slovenske knjižne letine v čeških občilih, se pravi pravzaprav v češkem tisku (kajti na radiu se spregovori o kaki prevedeni slovenski knjigi le izjemoma in na televiziji smo pogovor z avtorjem doživeli samo enkrat, in sicer ob izidu Šalamunove Ambre v češčini). Takoj seveda velja reči, da niti v tisku ni odmev tolikšen, kot bi bilo pričakovati. Nekako razumljivo je, da se je največ odzivov sešlo ob »prvem členu verige« – ko je izšla pri Torstu (1994) slovenska pesniška antologija: sedem. V dnevniku Lidové noviny je napisal o knjigi Pavel Šrut, v tedniku Nové knihy Miloš Vacík in pozneje še šifra -tr-, v dnevniku Svobodné slovo šifra ši, v reviji Pro přátele jižních Slovanů Ivan Dorovský, v štirinajstdnevniku Tvar Pavel Šaradín, v reviji Slavica Pragensia XXXVI Milada K. Nedvědová (*Čtyři české antologie slovenské poezie*) in v reviji Souvislosti Petr Šrámek.

Na primer Pavel Šrut je takrat (2.7.1994) v članku, naslovljenem *Pesmi iz blizke daljine, poleg drugega zapisal: Slovenija je blizu, geografsko, po srcu ter po kulturi, toda njena poezija je za nas oddaljena – na našo škodo, kot lahko domnevamo spričo Benhartove označitve zadnjega tridesetletja slovenskega pesništva. Izdanje te knjige je kajpak iz založniškega stališča donkihotsko dejanje, k splošni utrujenosti od poezije, k očitni utrujenosti od neskončnega kaosa v deželah slovenskih »jugoslovanskih« sosedov se pridružuje še nejevolja nad pesniškimi antologijami, ki smo z njimi bili pitani v zadnjih dvajsetih letih. Vendarle upam, da si bo ta naslov našel svoje bralce. Dobro je vedeti, kaj se piše tako rekoč pri sosedih.*

Te Šrutove besede kot da bi dale predznak prihodnjim dogodkom: zanimanje za slovensko poezijo se je povečevalo sorazmerno z novimi in novimi slovenskimi pesniškimi knjigami v češčini. Njihovo kritično spremljanje v ti-

sku pa je ponehavalo. Še ob izidu Minattijeve zbirke se je »kaj dogajalo« – v tedniku *Nové knihy* moj razgovor z avtorjem (*Slovenski »živeči klasik« na skok v Pragi*) in še prej prav tam ocena zbirke izpod peresa pesnika in kritika Rudolfa Matysa, kmalu nato v štirinajstdnevniku *Tvar* članek kritika Jana Suka (naslovljen *Padati v vedno bolj modro tišino* – ta tekst je bil potem v celoti objavljen v *Sodobnosti* št. 2/1996) in čez nekaj časa sta še sledili v *Tvaru* ocena Jaroslava Páneka in v brnski reviji *Pro přátele jižních Slovanů* nepodpisana recenzija.

Rudolf Matys sklepa svoj sestavek *Poti* v tišino takole: *Minatti se v današnjih kontekstih lahko zdi s svojim tihim kvietizmom mogoče kar preveč tradicijski. Toda kdor v poeziji še vedno hoče iskati glas preproste in nekričeče notranjosti, tukaj takšno poezijo najde: je čista in povsem »verodostojna«, povedano s Skáclom, na katerega Minatti češkega bralca (od daleč) mogoče malce spomni...*

Tudi izbor iz pesmi Gustava Januša in Ambra Tomaža Šalamuna sta še izzvala malo več kritiške pozornosti. O Janušu je najprej spregovorila šifra MK v štirinajstdnevniku *Tvar* v zvezi s pesniškim večerom v vinarni *Violi*, v tedniku *Nové knihy* se je razpisal Jan Suk o avtorjevi poetiki, ki »spominja na mrežo, ki se v njej ujame odgovor šele takrat, ko v kontrapunktu odzveni nekaj kot objektivna tema pesmi« (*Pesnik noumenalnega dialoga*), v dnevniku *Svobodné slovo* pa se je posvetil Januševi poeziji Jaroslav Šimůnek in Miloš Vacík se je ukvarjal z njo celo dvakrat, v tedniku *Rozhlas* in v kritiški reviji *Labyrint*. (Na praškem radiu je Vacík v svojem rednem ocenjevalskem sporedu večkrat govoril tudi o knjižnih prevodih iz slovenščine.)

O Šalamunovi zbirki je pisala v tedniku *Nové knihy* šifra no, potem še v dnevniku *Moravské noviny* Ladislav Selvet, v *Tvaru* D. Myslivcová in v dnevniku *Lidové noviny* je Josef Mlejnek bralce sproti informiral o skupni predstavitvi dveh zbirk, Šalamunove ter *Jensterle-Doležalove*, na *Praškem gradu*. V reviji *Pro přátele jižních Slovanů* se Milada K. Nedvěďová ni zadovoljila zgolj z informacijo, pač pa je knjigama posvetila globljo pozornost. O Šalamunu je poleg drugega zapisala: *Njegov pogled na svet, stvari in človeka se je izkristaliziral. Signifikanten je že sam naslov – ambro so jemali iz morja zato, da bi postala del eteričnih, efemernih dišav. Ta pečat hlapljivosti trenutka, ki ostane zgolj spomin nanj, predstavlja heraldičen znak Šalamunove poezije. Šalamun zajema svet in zgodovino panoramsko na obsežno platno. Na ta način zmore prestrezati svetove, epohe in kulture v en sam univerzum.*

Nekatere prevedene pesniške zbirke so bile – za čudo – pri čeških kritikih »manj opažene«. Debeljakov *Katalog* prachu je doživel pozornost dvakrat v isti številki *Tvara* (D. Myslivcová, V. Novotný) in v tedniku *Nové knihy* (Jan Suk). Jesihove *Sonete* je prvi vzel na znanje moravski tisk, nam-

reč Moravsko-slezský deník (Martin Strakoš) in Hanácké noviny (Petr Běleš), v Pragi je napisal o njih v tedniku Nové knihy le Jan Suk, in sicer skupaj z vrednotenjem Frbežarjeve zbirke Kamenuj kamenné, ki, kolikor vem, ni dočakala nobene druge ocene. (Njen prevajalec Lubor Kasal pa je govoril v nekem tiskanem intervjuju o določenih »sorodnosti« svoje in Frbežarjeve poetike.)

O izboru iz pesniškega opusa Cirila Zlobca Kvadratura kruhu je prinesel članek tednik Nové knihy (šifra nej), pozneje je tu o njem pisala še Jaroslava Hájková, v dnevniku Lidové noviny pa se mu je posvetil Pavel Šaradín. Hájková je nam v svojem tekstu o »korifeji slovenske poezije« predočila prav zanimivo misel: *Brilantnost in razločnost pozitivnih vrednot poezije, uvrščene v izbor KVADRATURA KRUHU (Brody), kot da bi še vedno ne dosegali tistega, zaradi česar poezijo na koncu elektroničnega stoletja beremo: morda manjka tu kako spotaknjenje, izgubljenost, nepričakovana zveza, obup ali trenutna zmešanost.*

Slovensko poezijo, kot vidno, sprejemajo v češkem tisku – kolikor jo sploh – pretežno pozitivno. Tudi antologijo mladih pesnikov Místo v prostoru je v tedniku Nové knihy Jan Suk pristrčno pozdravil, v dnevniku Lidové noviny pa Martin Valášek, sicer urednik revije Souvislosti, knjigi očita ne vem koliko izvirnih grehov – da gre sploh za izbor, da ni bilingvna (Jesih je bil, pa ga je Valášek kratkomalo »spregledal«), da nikjer ne piše, kaj tiste avtorje združuje, kaj je bilo že prej od izbranih pesmi na Češkem objavljeno... piše pač o tistem, česar v knjigi ni, o knjigi sami pa pove le, da »je lepa«.

S prevedenimi nepoetičnimi deli ni bistveno drugače. Jančarjevo knjigo novel Pohled anděla (1995) je ocenil v tedniku Nové knihy Viktor Bezdiček, v dnevniku Lidové noviny pa Pavel Šaradín. Z izborom Jančarjevih esejev Prodloužená minulost (1998) pa sta se za zdaj ocenjevalsko ukvarjala Martin Valášek v dnevniku Lidové noviny ter Vladimír Karfík v tedniku Literární noviny. Debeljakov esej Somrak idolov (1996), ki je bil veliko bran, so vzeli v pretres v tedniku Nové knihy (šifra les) in v reviji Souvislosti (Martin Valášek). In kaj še ostaja? Petanovi aforizmi, po moji vednosti, brez odmeva v tisku. Otroška knjiga Polonce Kovač – ena sama ocena (moja) v tedniku Nové knihy.

Videti je porazno, ampak zavedati se moramo, da se dandanašnji sploh v češkem tisku prav malo piše o knjigah. Razen v tedniku Nové knihy, seveda. Če bi zapise prešteli, bi zvedeli, da so tu pisali o prevedenih slovenskih knjigah dvanajstkrat (kolikokrat pa je bila tu današnja slovenska književnost predstavljena v krajših glosah!). Še zlasti je razveseljivo, da je kar šestkrat posvetil pozornost slovenskim knjigam znani kritik Jan Suk; ni slovenist, pač veliko piše zlasti o poeziji, tako domači kot prevedeni. Veseli smo tudi lahko, ker se za slovensko literaturo poleg mladega slovenista, sicer predvsem

politologa Pavla Šaradína zanimajo tudi nekateri drugi mladi pisci, Valášek, Šrámek itd. Treba bi bilo doseči, da bi bila za slovenico vsaj malce bolj zainteresirana še uredništva čeških dnevnikov, tednikov in revij. Kar ni lahka stvar: »prigovarjati« tu more zgolj sama umetniška kvaliteta literarnih del.

Ob strani je od prevodov leta 1998 ostala moja knjiga Zářivý den u řeky. Njeni prvi, slovenski verziji se je posvetil v dnevniku Lidové noviny Pavel Šaradín in prevod tega teksta (*Po Sloveniji in naokrog*, KL 13. 3. 1997) je bila tudi edina reakcija Dela nanjo. Bralci Tvara so spomladi 1997 brali prevod ocene te knjige, ki jo je za Razglede napisala Silvija Borovnik. Olomouško izdajo so prvi kratko pozdravili v dnevniku Právo, nato so se oglasile Hanácké noviny (Jan Gregor). Septembra 1998 sta izšli dve oceni, Vladimíra Novotnega v tedniku Rozhlas in Milade K. Nedvědove v tedniku Nové knihy, oktobra 1998 pa se je v Tvaru oglasil še Jiří Staněk.

Članek Novotnega se glasi takole:

Čudovita leta s Slovenijo

V prvem delu Slovarja čeških pisateljev od leta 1945 (A–L) sicer figurira František Benhart predvsem kot pronicljiv književni kritik (spomnimo se le njegove bistre, duhovite analize v nekdanjem mesečniku Plamen!), češka javnost pa ga dandanašnji pozna zlasti kot odličnega prevajalca in poznavalca slovenske literature ter književnega življenja te majhne dežele. Ni čudo, da je postal zunanji član Slovenske akademije znanosti in umetnosti in da ga je nazadnje premagala želja napisati nekaj o krajih, ki jih po toliko obiskih tako dobro pozna. Prvič je prišel na slovenska tla, ko je kot gimnazijec še z drugimi Čehi bežal na Češko s podkarpatskoruskega Husta. Tako je nastala lepa in ganljiva knjiga Sijajni dan ob reki.

Naš slovenist in kritik jo je seveda najprej napisal v slovenščini, predlanskim jo z velikim uspehom pri bralcih izdal v Ljubljani – pa šele potem je ponudil njen češki prevod založbi Votobia v Olomoucu. O svojem spominskem pripovedovanju govori kakor o liričnem potopisu, obenem pa ne skriva, da prihaja v »Sijajnem dnevu« z nevsakdanjimi opisi nevelikega regiona, ki vsekakor ne predstavlja zgolj večkrat po krivici spregledanega turističnega raja v hribih in ob morju. Če pogledamo povojno Slovenijo z očmi Františka Benharta, se prepričamo, da se o tej deželi lahko piše z izrednim navdušenjem ali vsaj z užitkom in da se v njej lahko odkrije mnogo edinstvenega. Na nekatera svoja odkritja je avtor zmožel opozoriti celo domače, še ničesar ne sluteče bralce. Slovenija kot majhna dežela, vsa polna zakladov in predvsem pristne človeškosti, je Benhartu že zdavnaj postala usodna. Njegova knjiga pa nikakor ni banalen turistični vodnik, tradicijski potopis, niti skupek suhoparnih informacij o nekem koščku zemlje – gre za začarano pripoved o deželi, ki jo

je vzljubil in jo do podrobnosti pozna. Skoraj bi si bilo želeti, da bi brali izpod peresa kakega tujca kaj takega tudi o Češki. Že iz hvaležnosti do Františka Benharta bi moral kdaj v bližnji prihodnosti storiti kaj podobnega kak slovenski pisatelj ali kritik... (Rozhlas št. 37 /1998)

Milada K. Nedvědová je svoj članek naslovlila

Presončeni krajepis srca

Knjiga Sijajni dan ob reki je neobičajna že s tem, da je eseje, spomine ali »potografije ter fotopisje« František Benhart pisal za slovenskega bralca in v slovenščini; v času, ko je doma »molčal«. Zdaj se je odločil, da jo bo predočil še češkim krajanom, to pa v svojem lastnem prevodu. Osrednji motiv te izpovedi strokovnjaka in »ljubimca« tvori rojstvo avtorja kot Slovenca na bregu Save ter njegov močno občudovalni odnos do zavestno izbrane druge domovine.

Že z uvodno besedo pomembnega slovenskega literarnega vedca Matjaža Kmecla je bralcu prav intimno predstavljena osebnost češkega prevajalca ter slovenskega avtorja in reakcije Slovencev na Benhartovo poznavanje dežele, ki njegova detajlnost domačine včasih zasramuje in jim odpira oči. Kako pa bo na to knjigo reagiral češki bralec, ki tega okolja dobro ne pozna? Komaj utegnem odgovoriti na to vprašanje objektivno, saj sem bila tudi jaz v zvezi s stroko ob obiskih Slovenije zadeta s Kupidovo puščico. Priznati moram, da v knjigi vidim resnično poslastico, to pa tam, kjer Benhart z užitekoma pokuša slikovitost narave, intimno sožitje ljudi s pokrajino in prijateljstva, ki jih je sklenil za vse življenje. Imena pisateljev, ki o njih je tu govor, dobro poznam iz literarne zgodovine ali osebno.

Potem pa me je očaral fenomen pripovedovalca. Kot da sploh ne bomo napisan tekst, pač pa prej sedimo z avtorjem pri kozarcu in poslušamo njegovo pripovedovanje, ki se kar bahavo razveji in nas potegne v svoj svet, nam posoja svoje oči, da bi lahko kot v kalejdoskopu zagledali vsaj črepinjičce bogatega mozaika njegovih doživetij. Gre za zelo osebno, kar dnevniško zaznamovanje poti, dogodkov, doživljanje in občutkov, ob katerih se pripovedovalec sam daje na milost in nemilost, ko razkrije o sebi vse, tudi tisto, zaradi česar ga je prav človeško sram. Máčovsko fragmentarni zapisi iz dnevnika se zamenjujejo z razbohotenimi stavki, ki dajejo knjigi značaj zabavne-ga berila. Benhart preseneča z liričnimi slikami in takoj spet strogo utilitarnimi ugotovitvami, večkrat ostrmimo spričo njegove suverenosti v obeh kulturah. V intencijah češko-slovenskih paralel bi lahko to knjigo označili z naslovom osebnih izpovedi Jarmile Glazarove: Krajepis srca.

Spominjanje spremljajo fotografije iz avtorjega zasebnega arhiva, ki so ponudile vzrok za tisto kombinacijo »potografije« ter »fotopisja« (neologizmi

izpričujejo Benhartov nekonvencionalen pristop k žanru). Publikacija je nabita s pozitivnim mišljenjem, čeprav podaja osebno pričanje človeka, ki ni hotel potegniti z režimom za isto vrv, zakar mu je le-ta očitno oteževal življenje, tako da je našel svoje zatočišče prav v Sloveniji. Knjiga izžareva preprosto človeško srečo zaradi dejstva, da je tu odkril svoj osebni raj, in rad bi to oznanil tudi drugim.

Za češkega bralca prireja Benhart nekatere pasuse slovenskega izvirnika tako, da so določene situacije bolj razumljive. Knjiga, ki žal premore lepotno napako: povsem nefunkcionalno kazalo, prihaja na trg v času, ko je postala Slovenija naš bližnji politični, ekonomski in kulturni partner, in pove o tej deželi veliko, pa bolj dojemljivo kakor aseptična govorica statistik. Bralcu bi želela, da bi se njegovo srce razvnelo ob njej s hrepenenjem po tistih krajih, kjer te tako lahko premaga čar dežele na sončni strani Alp. Nové knihy 9. 9. 1998

Jiří Staněk je pesnik mlajšega rodu (sicer lekarnar) in v Tvaru se večkrat oglasi prav tako kot kritik. Njegov glas je zanimiv tudi iz generacijskega stališča. O moji knjigi pa sodi takole:

Slovenec po srcu

Založba Votobia je izdala knjigo Františka Benharta Sijajni dan ob reki. Avtor je najbrž znan le v ozko specializiranem krogu bralcev, ki jih zanima slovenska književnost, ta ali oni se bo morda spomnil njegovega delovanja v reviji Plamen, tu pa je že razdalja treh desetletij. Njegov medaljonček pove, da se je rodil leta 1924 v Sevlušu. V Hustu je začel študirati na gimnaziji, končal jo je v Pragi. Ta knjiga je njegov češki prvenec. Hust, kot znano, že zdavnaj ni del naše domovine in tisti, ki so se rodili po vojni, razumljivo ne morejo imeti Podkarpatske Rusije za svojo domovino. Njegovi starši, domnevam, so prišli tja na vzhod kot »graditelji«, pa ne v pejorativnem smislu. Vse tisto, o čemer beremo v delih Ivana Olbrachta in kar je za nas zgolj eksotika, je František Benhart intenzivno doživljal in dojemal. V Prago je očitno odhajal kot štirinajstleten fant zaradi bližajoče se vojne katastrofe. Kot tisti, ki se njegov čustveni aparat že začenja razvijati v magično starost pubertete. Ki lahko zaznamuje vse nadaljnje življenje.

Tik po vojni, leta 1946, je prišel František Benhart v južnejše kraje, v takratno Jugoslavijo, in ostal je očaran, urečen za vselej. Prav izkupiček tega bivanja tvori osnovo Sijajnega dne. Ni enostavno označiti knjigo žanrsko: ne sodi med dnevniške zapise niti med potopisna dela, nekako spominja na memoarsko beletrijo, napisana pa je hkrati z jezikom esejev in prav tako vsebuje mesta opisno novinarske, zgoščene reportaže. Približno dve sto strani je razčlenjenih v dvajset poglavij. Nekatera premorejo povsem preproste nazi-

ve: *Spomin na Istro, Moja hoja na Raduho, Kako priti v Šebrelje in spominjajo prej na potopis, druga so poimenovana bolj rafinirano: Prividi iz nespečnih noči nekega poletja, Premalo časa za absolutne trenutke, O relativnosti majhnostnih opredelitev, Naključje kot zgodbotvorno počelo srečavanj v prostoru in času, Prihajati s predznakom odhoda: tu smo bliže razmišljanjem ali vrednotenjem.*

So poglavja (ali odlomki) monotematska, pri drugih je nastala potreba pododdelkov in s tem tudi podnaslovov, to pa so tista bolj razvejena in polifonska. In že se sliši tudi František Benhart, pesnik: *Banjska planota, razprtost odročnosti, Goriška Brda, nagnetenost obilja. Ni mi kajpak znano, ali je František Benhart pesnik, ki piše pesmi kot take, toda prav gotovo je občutljiv spreminjevalec (mislim v tehničnem smislu) čeških pesmi v slovenske in nasprotno. Prav ta občutljiva prefinjenost v poznavanju jezika mu omogoča, da se polasti opisa in zgodbe, tako da pride do obojestranskega cepljenja in nastanka enkratnih, svojstvenih in predvsem okusnih sadov. Rad bi verjel, da je bila ljubezen do Slovenije predestinirana z otroštvom v Podkarpattju in da sta si obe deželi nekako podobni, že arhetipsko.*

Knjiga *Sijajni dan ob reki more* obstajati tudi kot bedeker. Lahko imaginaren, saj je v tolikšni meri plastična in barvna, da lahko »v notranjosti« potujemo skupaj z avtorjem pa bo svoje doživetje zelo intenzivno. Ali pa konec koncev praktičen bedeker, lahko ga vzameš v nahrbtnik in potuješ po Benhartovih stopinjah. Podobni izleti se vendar resnično dogajajo. V svojo škodo se bomo najbrž v tem drugem primeru morali sprijazniti s tem, da nismo osebni prijatelji mnogih izrednih, posebnih in očarljivih ljudi, ki napolnjujejo in počlovečujejo kolorit slovenske pokrajine. Po drugi strani pa lahko srečamo tiste »svoje«, ki mogoče postanejo nekaj pomembnega prav in samo za nas.

František Benhart je poimenoval svojo knjigo *Sijajni dan ob reki* – kot da se naslov nanaša na en sam dan. V resnici pa je esenca, ki jo vsebuje, nastala z destilacijo številnih večdnevni in večtedenskih bivanj, ponavljajočih se, upam si reči, leta in leta, kar petdeset let. Kolikokrat koliko je bilo moč sešteti sijajnih dni! Singular pa je nameren: v konstanti te enkratnosti, obrobline s pretakanjem, z reko, je izpovedano tisto najosnovnejše poslanstvo, s katerim piše avtor: namreč o ljubezni. (Tvar št. 18/1998)

Za konec še kratek skok v slovenski tisk. V Književnih listih je 6. 8. 1998 napisala o češki verziji moje knjige Nives Vidrih. Omejil se bom tu le na popravke netočnosti.

Vidrihova piše: *Izdajo je med drugim (finančno) omogočilo tudi naše kulturno ministrstvo in na Češkem zelo uspešni podjetji Lek in Gorenje. V resnici: nobenega »med drugim« ni bilo.*

Vidrihova piše, da sem bil v Sloveniji deležen veliko večjih časti in ugle-

da (...) kot v domačem okolju. Zakaj naj bi bil na Češkem deležen časti in ugleda? Zato, ker prevajam slovensko literaturo?

Vidrihova piše o *prenočevalsko-prehranjevalski gostoljubnosti* slovenskih podeželanov in o moji *prostodušni drznosti* v odnosu do njih. Za prehranjevanje ni šlo, za bivanje sem večinoma plačal in komaj kdaj je manjkala, recimo, kakšna flaša becherovke.

Vidrihova piše, da sem se z enako *prostodušno drznostjo* loteval čeških *založnikov*... Je res tako prostodušna, da ne ločuje med založniki ter podeželani?

Vidrihova navaja precejšnje število mojih prevodov in se vprašuje: *Je to dvorezen meč?* Torej namiguje na kvaliteto mojih prevodov. Oton Berkopec je včasih tudi izrazil dvom o mojem delu – napisal pa je hkrati, da bi moral prebrati Svetinovo Ukano in moj prevod, če bi moral ugotoviti, ali je bilo moje krajšanje res v redu. (Sam avtor je takrat priznal, da je bilo.) Danes je drugače: lahko le izraziš dvom, brati ti ni treba in se opravičevati tudi ne; opravljeno je: klofuta leži, črna na belem.

Vidrihova je nesrečna, ker ne ve, kaj bodo češki bralci počeli z mojo knjigo, ki je nima za literaturo, pač pa za vodnik po Sloveniji: *Kako otipljivo podobo lahko ustvari avtor v očeh svojih domačih bralcev...*?

Na to retorično vprašanje ne manjka odgovorov. Tri vsebujejo pravkar navedeni prevedeni članki. Četrtega je prispeval Ludvík Vaculík s svojo ženo, ko mi na razglednici sporoča, kako sta se poleti z avtom potepala po Sloveniji, inspirirana z mojim pisanjem. Peti odgovor je pred kratkim ponudila anketa tednika *Nové knihy*, kjer dvajset književnih kritikov navaja »najpomembnejšo knjigo zadnjega četrletja«: zmagala je s svojo novo zbirko pesnica Božena Správcová, jaz pa sem s svojo knjigo med več kot tridesetimi navedeni naslovi še z drugima dvema zasedel 4.–6. mesto. (V Delo sem poslal notico o tem, do danes pa, piše se 2. december 1998, teh osem vrstic ni bilo objavljenih.)

In še drugi odgovori so. So pa tudi nova vprašanja, ki izvirajo iz te načrtovane »komunikacijske interpolacije«.